DOI : https://doi.org/10.5281/zenodo.12789790 ମୂଳ ପ୍ରବନ୍ଧ

ଗାଳ୍ପିକ ଅଖିଳମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଗଳ୍ପରେ ନାଟକୀୟ ତାର ସ୍ୱର ଓ ସ୍ୱାକ୍ଷର

ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ମିଶ୍ର

ସମାଜ ସହିତ ସାହିତ୍ୟର ସମ୍ପର୍କ ଅତି ନିବିଡ଼ ଅଟେ । ସାହିତ୍ୟ ସମାଜପାଇଁ ଏବଂ ସମାଜର ବୃହତ୍ତର କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ସମାଜର ବୃହତ୍ତର ସ୍ୱାର୍ଥ ଆଖିଆଗରେ ରଖି ସାହିତ୍ୟିକଟିଏ ସାହିତ୍ୟ ରଚନା କରେ । ସାହିତ୍ୟରେ ସମାଜ ଚେତନା ଏକ ପ୍ରମୁଖ ବିଷୟ ଅଟେ । ବସ୍ତୁରୂପ ଓ ଭାବରୂପର ମିଳନରେ ଶିଳ୍ପୀ ଆଙ୍କେ ସାହିତ୍ୟର ନୈସର୍ଗିକ ରୂପ । ସାହିତ୍ୟ ଏହି ନୈସର୍ଗିକ ସମାଜ ସହ ତାଳଦେଇ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ବଢିଚାଲେ । ସ୍ୱାଧୀନତାର ପ୍ରାକ୍‌କାଳରୁ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ ରଚନା କରି ସ୍ୱାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଜଣେ ମନସ୍ୱୀ କଥାକାର ଭାବରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଅଖିଳ ମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ଅବିଭକ୍ତ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା ଅନ୍ତର୍ଗତ ଖୋର୍ଦ୍ଧାଠାରେ (ଅଧୁନା ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଜିଲ୍ଲା) ଏହି ଯଶସ୍ୱୀ କଥାକାରଙ୍କ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା । 'ଝଡ଼ର ଈଗଲ ଓ ଧରଣୀର କୃଷ୍ଣସାର', 'ଅନ୍ଧଗଳି', 'ପ୍ରଥମ ଓ ଶେଷ', 'ନଦୀର ନାମ ଗଣତନ୍ତ୍ର' ଇତ୍ୟାଦି ଗଳ୍ପ ପୁସ୍ତକ ପାଇଁ ସେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । 'ଗୋଟିଏ କୁକୁରର କଥା' ଗଳ୍ପଟି ମାନବତାର ଚରିତ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ ମଣିଷ ଜୀବନର ଜୀବନ ପ୍ରତି ଏକ ସମ୍ବେଦନାତ୍ମକ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି । ୧୯୨୭ ମସିହାରେ ଜନ୍ମିତ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଅଖିଳ ମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକ ୧୯୮୨ ମସିହାରେ ଧରାଧାମ ତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପ ସାହିତ୍ୟରେ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ପଦାଙ୍କ ଛାଡ଼ି ଦେଇଗଲେ । ଅଖିଳ ମୋହନଙ୍କ ଶିକ୍ଷାଗତ ଯୋଗ୍ୟତା ଥିଲା ସ୍ନାତକ ଓ ଆଇନ୍‌ଶାସ୍ତ୍ରରେ ସ୍ନାତକ । ବୃତ୍ତିରେ ସେ ଜଣେ ଓକିଲ ଥିଲେ । କେନ୍ଦ୍ର ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେ଼ମୀ ପୁରସ୍କାର ପ୍ରାପ୍ତ, ଗଳ୍ପ ଓ ଭ୍ରମଣକାହାଣୀ ରଚନାକାରୀ ଅଖିଳ ମୋହନ ନିଜସ୍ୱ ପରିଚୟ ଗଳ୍ପ ମାଧ୍ୟମରେ ହିଁ ଦେଇ ପାରିଥିଲେ ।

ଅଖିଳ ମୋହନଙ୍କ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପର ମାର୍କସୀୟ ଆଭିମୁଖ୍ୟଟି ଏକ ଭିନ୍ନ ମୋଡ଼ ନେଇଛି । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ପରେ ଏ ଦେଶର ତ୍ୟାଗୀ ଗାନ୍ଧିବାଦୀମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭୋଗୀ ପାଲଟି ଯାଇଛନ୍ତି । ଫଳରେ ଭାରତବର୍ଷକୁ ସୁନ୍ଦର ଓ ଅନୁପମ କରି ଗଢ଼ିବାର ସଂକଳ୍ପଟି ଆଜି ଅଶେଷ ପ୍ରତାରଣା ଯୋଗୁଁ ଭାଙ୍ଗିରୁଜି ଯାଇଛି । ଏହା ଦ୍ୱାରା ଯେମିତି ଧନୀ ଲୋକଙ୍କର ଧନ ବଢ଼ିଛି, ସେମିତି ବି ଦେଶରେ ଦୁର୍ନୀତି ବଢି ଚାଲିଛି । ତେଣୁ ଏହି ସମୟରେ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ ମାଧ୍ୟମରେ ଅନ୍ୟ ସମସାମୟିକ ଓଡ଼ିଆ ଗାଳ୍ପିକମାନଙ୍କ ପରି ଅଖିଳମୋହନ ମଧ୍ୟ ପୁଞ୍ଜିପତିମାନଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥ ବିଷୟରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠାଇ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଳ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ଦୁଇ ଦୁଇଟି ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧର ଭୟାବହତା ଅଖିଳ ମୋହନଙ୍କର ପରୋକ୍ଷ ଅନୁଭୂତି ହେଲେ ହେଁ କ୍ରମଶଃ ଏହାର ପ୍ରଭାବ ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଛି । ମାନବ ସଭ୍ୟତାର ଇତିହାସରେ ଏପରି ନାରକୀୟ ଘଟଣାର ଜୀବନ ମରଣ ଭିତରେ ଗାଳ୍ପିକ ଆଉ କୌଣସି ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦେଖିପାରି ନାହାନ୍ତି । ଏହି ସଂକଟରୁ ମଣିଷର ଅସ୍ତିତ୍ୱକୁ ନେଇ ତାଙ୍କ ମନରେ ନାନା ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଛି ଏବଂ ଆଗାମୀ ଦିନଗୁଡ଼ିକ ନାନା ଅନ୍ଧକାର ମଧ୍ୟରେ ବିଲୁପ୍ତ ହେବାର ଅନୁଭବ ମଧ୍ୟ ଆସିଛି । ଗାଳ୍ପିକ ଅଖିଳମୋହନ ପାରମ୍ପରିକ ସୂତ୍ରଟିକୁ ଧରି ଭାଗ୍ୟ ଓ ଭଗବାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଋଣୀ ହେବାକୁ ତତ୍କାଳୀନ ସମୟର ଆହ୍ୱାନରେ ଆଉ ଚାହିଁ ନାହାନ୍ତି । ସମସ୍ୟାଟି ସୁଦୂର ହେଲେ ବି ତାହା ତାଙ୍କ ମାନସିକ ସ୍ତରକୁ ଛୁଇଁବାରେ ବିଳମ୍ବ କରିନାହିଁ । ଫଳରେ ତାଙ୍କ ଭାବନା ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଭାବାପନ୍ନ ହୋଇଉଠି ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ ଜଗତରେ ଦେଖା ଦେଇଥିବା ପରିବର୍ତ୍ତନ ଧାରା ସହିତ ସାମିଲ୍ ହୋଇଯାଇଛି । ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକରେ ବ୍ୟକ୍ତିର ଉଭୟ ସାମାଜିକ

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଅନ୍‌ଲାଇନରେ ପଢିବାପାଇଁ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତୁ
Quick Response Code:
Available online at :
https://pracheenews.com/
DOI:
https://doi.org/10.5281/zenodo.12789790
Article No - BPPP00210

ଯୋଗାଯୋଗ :
ଡ. ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ମିଶ୍ର, (ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ)
କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସଂସ୍କୃତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ପୁରୀ
E-Mail ID: rudrabindas2009@gmail.com
ORCID ID: -https://orcid.org/0009-0001-2285-7983

This is an open access journal, and articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial Share Alike 4.0 License, which allows others to remix, tweak, and build upon the work non commercially, as long as appropriate credit is given and the new creations are licensed under the identical terms.

For reprints contact: *pracheepatrika@rediffmail.com*

ପ୍ରାପ୍ତି	ସମୀକ୍ଷିତ	ଗୃହୀତ	ପ୍ରକାଶିତ
୨୪.୫.୨୦୨୪	୧୮.୬.୨୦୨୪	୨୫.୬.୨୦୨୪	୧.୭.୨୦୨୪

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ କିପରି ଉଦ୍ଧୃତ କରିବେ : ମିଶ୍ର, ରୁଦ୍ର ପ୍ରସାଦ., ୨୦୨୪ । ଗାଳ୍ପିକ ଅଖିଳମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଗଳ୍ପରେ ନାଟକୀୟ ତାର ସ୍ୱର ଓ ସ୍ୱାକ୍ଷର । ବାସ୍ତବତାର ପରିପ୍ରକାଶ ପ୍ରାଚୀ । ଭାଗ :୧୦, ସଂଖ୍ୟା : ଘ, ପୃଷ୍ଠା :୪୧-୪୩ ।

ପରିପାର୍ଶ୍ୱ ଓ ତା' ବ୍ୟକ୍ତି ମନର ଖିଆଲ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଭାବେ ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୋଇଛି । ବ୍ୟକ୍ତି ମାନସର ଅନ୍ଧାରିମୂଳକ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିପ୍ରବଣତା ମଧ୍ୟରୁ ଗାଳ୍ପିକଙ୍କ ମନରେ ଥିବା କାମନା ବାସନାର ଢେଉ ତାଙ୍କ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଲାଭ କରିଅଛି ।

ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟା ଓ ନିଃସଙ୍ଗତାରୁ ପଚାଶୋତ୍ତର ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପରେ ବ୍ୟକ୍ତି ଜୀବନର ଆଶା, ନିରାଶା, ନିଃସଙ୍ଗତାର ଚିତ୍ର, ମଣିଷର ବୌଦ୍ଧିକ ପ୍ରତାରଣା, ରାଜନୈତିକ କପଟତା ଓ ସାମାଜିକ ରୁଚିବୋଧ, ସ୍ଖଳନର ଚିତ୍ର ଅଙ୍କିତ ହେଲା । ମଣିଷର ପାରିବାରିକ ସଂପର୍କ ଓ ପ୍ରେମ ବ୍ୟାପାରକୁ ଫ୍ରୟେଡିୟ ମନସ୍ତତ୍ୱ ବଦଳାଇ ଦେଲା । ତେଣୁ ଅଖିଳମୋହନଙ୍କ ଗଳ୍ପ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ଜୀବନର ନିକଟତର ହୋଇଥିଲା । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଆମର ସାମାଜିକ ଜୀବନ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥିଲା । ନୈତିକତା, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପରଂପରା, ରକ୍ଷଣଶୀଳତା ପ୍ରଭୃତିରୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ହ୍ରାସ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଅଖିଳମୋହନୀୟ ଗଳ୍ପ ସମ୍ଭାରକୁ ତତ୍କାଳୀନ ଅସ୍ତିତ୍ୱବାଦ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିଲା । ସୀମାବଦ୍ଧ ନରହି ଅଖିଳମୋହନ ଭାରତ ତଥା ବିଶ୍ୱର ରାଜନୀତିକ, ଆର୍ଥିକ, ସାମାଜିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ପରିବେଶ ଆଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟିନିକ୍ଷେପ କଲେ । ନୂତନ ଭାବବୋଧ ଓ ନୂତନ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ନେଇ ସେ ଗଳ୍ପ ରଚନାରେ ବ୍ରତୀ ହେଲେ । ତାଙ୍କ ରଚିତ 'ଡିମିରିଫୁଲ', 'ରୁବିର ରୁବାୟତ', 'ଝଡ଼ର ଇଗଲ ଓ ଧରଣୀର କୃଷ୍ଣସାର' ଆଦି ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ ସାହିତ୍ୟକୁ ନୂତନ ଚେତନା, ନୂତନ ରୂପ ଦେବାରେ ସମର୍ଥ ହେଲା ।

ଜୀବନର ଅର୍ଥ ଖୋଜିବା ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଏକ ନୂତନ ଅନ୍ୱେଷା । ୧୯୫୦ ମସିହା ପରଠାରୁ ଓଡ଼ିଆ ଗାଳ୍ପିକମାନଙ୍କ ପରି ଅଖିଳମୋହନଙ୍କ ଗଳ୍ପ ମଧ୍ୟ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ଖୋଜିଛି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନର ଅର୍ଥ ଓ ସ୍ୱରୂପ । ତେଣୁ ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକରେ ନିଜସ୍ୱ ଜୀବନ ଓ ମୃତ୍ୟୁ ସଂପର୍କରେ ଅନ୍ୱେଷାର ଅନ୍ତ ନାହିଁ । ପୁଣି, ମଣିଷର ନିଃସଙ୍ଗତା, ନୈରାଶ୍ୟର କଥା ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପ ଗୁଡିକରେ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । ଅଖିଳମୋହନ ନିଜ ଗଳ୍ପରେ ଏକ ଅସ୍ଥିର ମଣିଷ, ମୃତ୍ୟୁ ସଚେତନ କାତର ମଣିଷ, ସଂଗ୍ରାମୀ, ସମ୍ବେଦନଶୀଳ, ଭାବପ୍ରବଣ ଓ ଅସହାୟ ମଣିଷକୁ କେନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କରିଛନ୍ତି । ଯାହାକୁ କେହି ବୁଝିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେହି ମଣିଷର ବାହାର ଓ ଭିତର ଆବରଣରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିଛି । ବେକାରି ଯୁଗ୍ମ ଜୀବନର ଫାଟ, ପ୍ରେମ, ମୃତ୍ୟୁ, ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ହିଁ ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପର ମୁଖ୍ୟ ବିଭବ । ତେଣୁ ଅଖିଳମୋହନଙ୍କ ଗଳ୍ପର ଜୀବନ ହେଉଛି ମଣିଷର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନର ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ବିଶ୍ଳେଷଣ ।

ମଣିଷର ଜୀବନ ହେଉଛି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱମୟ, ଏହି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱମୟ ଜୀବନକୁ ଯେତେବେଳେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଗଳ୍ପରେ ରୂପାୟିତ କରାଯାଏ, ସେତେବେଳେ ଲେଖକକୁ ବିଶେଷ ଯତ୍ନଶୀଳ ହେବାକୁ ପଡ଼େ । ସମାଜରେ ମଣିଷ ସହିତ ମଣିଷର ଯେପରି ଦ୍ୱନ୍ଦ ଦେଖାଯାଏ, ସେହିଭଳି ସମାଜ ଆଦର୍ଶ, ଧର୍ମ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭାବଧାରା ସହିତ ତାର ଦ୍ୱନ୍ଦ ଦେଖାଯାଏ । ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ହିଁ ମଣିଷର ମନରେ ସୃଷ୍ଟି କରେ ଆବେଗିକ ଉତ୍କଣ୍ଠା, ତେଣୁ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପର ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଥିଲେ ତାହା ପାଠକକୁ ପଢିବା ପାଇଁ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଥାଏ । ଆଜିର କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପର ଜଟିଳ ମାନସିକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱକୁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ସ୍ଥାନ ଦିଆଯାଇଛି । ଏହି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ହିଁ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ ସୃଷ୍ଟି କରେ ନାଟକୀୟ ବାତାବରଣ । ମୋ ପାଁସା ତେଣୁ "Dramatic violence" କୁ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ ମୁଖ୍ୟସ୍ଥାନ ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ଏହାଛଡା କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ (climax) ମଧ୍ୟ ଥାଏ । ହୁଏ ତ ବେଳେ ବେଳେ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପର ଆରମ୍ଭ ଏହି କ୍ଲାଇମାକ୍‌ସରୁ ହିଁ ହୁଏ । ପ୍ରାଚୀନ ଗଳ୍ପ ଭଳି ଆଧୁନିକ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପର ଆରମ୍ଭ, ବିକାଶ ଶୀର୍ଷ ଅବତରଣ ଓ ପରିଣତି ନ ଥାଏ । ଆଜିର କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ କୌଣସି ଧରାବନ୍ଧା ନୀତିନିୟମ ନାହିଁ । ତଥାପି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ କ୍ଲାଇମାକ୍‌ସ ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ ।

ସବୁ ଯୁଗରେ ସାହିତ୍ୟ ବାସ୍ତବ ଓ କଳ୍ପନାର ମହାମିଳନରୁ ଜନ୍ମ ନେଇଥାଏ । ଏହା ଏକ ସଚେତନ ଅହଂର ବାସ୍ତବତା ପ୍ରତି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା- କଳ୍ପନା ଦଗ୍ଧ ନିରୋଳା ଜୀବନ୍ତ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା । ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟ ବହିର୍ମୁଖୀ କମ୍ ଓ ଅନ୍ତର୍ମୁଖୀ ଆଡ଼କୁ ଅଧିକ ମୁହାଁଇଛି । ଏ ଶତାବ୍ଦୀର ଗଳ୍ପ ମଧ୍ୟ ଆତ୍ମକେନ୍ଦ୍ରିକ ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ସେହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଅଖିଳମୋହନଙ୍କ ଗଳ୍ପର ଭାଷା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ, ଆବେଦନ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ । ଏ ସମୟର ଚରିତ୍ର ହେଉଛନ୍ତି 'ଡିମିରିଫୁଲ' ପରି ନିଜର ଓ ମଣିଷର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱକୁ ଗାଳ୍ପିକ ଅଖିଳମୋହନ ସମାଜ ଆଗରେ ସେଥିପାଇଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସଫଳତାର ସହ ନିଜସ୍ୱ ଭାଷା, ଶୈଳୀ ମାଧ୍ୟମରେ ପରିପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି । ନିଜର ଓ ମଣିଷ ମନର ଲୁକ୍‌କାୟିତ ଚେତନାକୁ ସେ ଗଳ୍ପର ଚରିତ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ।

ଅଖିଳ ମୋହନଙ୍କ ଗଳ୍ପକୁ ନାଟକୀୟତା ଚମତ୍କାର ଓ ଅସାଧାରଣ ସ୍ତରକୁ ନେଇପାରିଛି । 'ଗପର ଗଳ୍ପ' ପୁସ୍ତକର ଏକଶହ ଦୁଇ ପୃଷ୍ଠାରେ ଚିତ୍ତରଂଜନ ଦାସଙ୍କ ମନ୍ତବ୍ୟ ହେଲା- "ଆମର ଗାଳ୍ପିକତା ମଧ୍ୟରେ କବିତା ଥାଏ, ନାଟକ ଥାଏ, ନିରୋଳା ନାଟକୀୟତାଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ଅସୁମାରୀ ପରିମାଣରେ ଓ ଅହେତୁକୀ ନାନା ବ୍ୟଞ୍ଜନାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣହୋଇ ରହିଥାଏ ।" ଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପର ପ୍ରାରମ୍ଭ ଯେପରି ଆକସ୍ମିକ ହୋଇଥାଏ, ତା'ର ସମାପ୍ତି ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଆବେଗପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଅସମାପ୍ତ ରହିଥାଏ । ସେଠାରେ ବସ୍ତୁତଃ ଜୀବନର ଏକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱମୟ ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ଏକ ବିଶେଷ ଚରିତ୍ରର ଅବଲମ୍ବନରେ ଏପରି ନାଟକୀୟତା ସୃଷ୍ଟି କରେ । ଯାହା କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପର ଶୈଳୀକୁ ସାର୍ଥକ କରିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ତା'ର ସମଗ୍ର ଅନୁଭୂତି ଓ ଆବେଦନକୁ ମଧ୍ୟ ରସାଣିତ କରିଦିଏ । ତେବେ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ ଏ ନାଟକୀୟତା ଅନେକ ସମୟରେ ଶୈଳୀଗତ । ଫଳରେ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ, ଉତ୍କଣ୍ଠା, ବିସ୍ମୟ ନାନା ଭାବରେ, ନାନା ପରିସ୍ଥିତିରେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଏହା ଗଳ୍ପକୁ ଅଶେଷ ଉତ୍କଣ୍ଠାରେ ଭରିଦିଏ । ଗଳ୍ପଟିର ପ୍ରବାହ ଭିତରେ ବେଳେବେଳେ ଆଶାତୀତ ଏକ ଏକ ଘଟଣା ଘଟେ ଏବଂ ତାହା ହିଁ ଗଳ୍ପଟିକୁ ନାଟକୀୟ ମୋଡ଼ ଦେଇଥାଏ । ତେଣୁ ପ୍ରକୃତରେ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ ନାଟକୀୟତା ସୃଷ୍ଟି ପାଇଁ ଏଠାରେ ଉତ୍କଣ୍ଠା ସହିତ ଆକସ୍ମିକତା ମଧ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଏ । ଘଟଣା ପ୍ରବାହ ଦ୍ୱାରା ଉତ୍କଣ୍ଠା ଜାଗ୍ରତ କରାଇ ଆକସ୍ମିକତା ଦ୍ୱାରା ଏହାର ଅବସାନ କରାଇ ବା ନକରାଇ ଚମତ୍କୃତ କରିବା ଗାଳ୍ପିକର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହୁଏ । ଆଲୋଚକ ସୌରିନ୍ଦ୍ର ବାରିକଙ୍କ ମତରେ ଏପରି ଉତ୍କଣ୍ଠା ସୃଷ୍ଟି ତିନୋଟି ବିଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଦେଇ କରାଯାଇଥାଏ ।

'ପ୍ରଥମତଃ ଏଠାରେ ଏକ ଘଟଣା ଘଟେ ଏବଂ ଘଟିବାର ପ୍ରବାହ ଭିତରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ସତ୍ୟ ପ୍ରକଟିତ ହୋଇଯାଏ । ମାତ୍ର ପ୍ରକୃତରେ

ଯାହା ପ୍ରକଟିତ ହୁଏ, ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ଅପ୍ରକଟିତ ରହିଯାଏ । ଫକୀରମୋହନଙ୍କ 'ରାଣ୍ଡୀପୁଅ ଅନନ୍ତା', ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତଙ୍କ 'ବୁଢାଶଂଖାରୀ', କାଳିନ୍ଦୀଚରଣଙ୍କ 'ବିଟ୍‌ଘର ଓ ରେଳଗାଡି', ପ୍ରାଣବନ୍ଧୁ କରଙ୍କ 'ପରାହତ', 'ରାଶି', 'ଶିଶୁର ଜନ୍ମ', ଅନନ୍ତପ୍ରସାଦ ପଣ୍ଡାଙ୍କ 'କେଉଁବାଟ ଠିକ୍', 'ଶନିବାର ସନ୍ଧ୍ୟା', 'ଦିଲିକା ଲଡୁ', 'ଆବର୍ତ୍ତ', 'ତଳବରଡ଼ା', ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ବଡ଼ାଳଙ୍କ 'ସଉଦା', 'ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ', 'ମୃତ୍ୟୁର ଅଭିସାର', 'ଚିହ୍ନେ କିଏ', 'ନଦେଖିଲା ପୁଅ', ରାଜକିଶୋର ରାୟଙ୍କ 'ଶେଷ ହୋଇବି ଅଶେଷ', 'ଚରିତ୍ରହୀନ' ଆଦି ଗଳ୍ପରେ ଘାଟଣିକ ନାଟକୀୟତାର ସଫଳ ଚମତ୍କାର ପ୍ରୟୋଗ ଏହି ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀର ।

'ଗଳ୍ପରେ ନାଟକୀୟ ଉତ୍କଣ୍ଠା ସୃଷ୍ଟିର ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଘଟଣା ଅତି ସାଧାରଣ ଭାବରେ ଘଟିଥାଏ, ମାତ୍ର ଶେଷରେ ହଠାତ୍ ସବୁ ବଦଳିଯାଏ । ଏହି ଏକ ଆକସ୍ମିକତା ସେଠାରେ ସବୁକିଛି ଓଲଟପାଲଟ କରିଦିଏ । ଗଳ୍ପର ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ହିଁ ସାରା ଗଳ୍ପଟିକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ କରି ତୋଳେ । କଥାବସ୍ତୁର କ୍ରମଗତି ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଏକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଘଟଣା ଘଟେ, ଯାହା ପାଠକର ମନରେ ଉତ୍କଣ୍ଠା ଭରିଦିଏ ଏବଂ ପରିଶେଷରେ ଏପରି ଏକ ଆକସ୍ମିକ ଘଟଣା ଘଟେ ଯାହା ଗଳ୍ପଟିକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପୃଥକ୍ ଅନୁଭବରେ ସାର୍ଥକ କରିଦିଏ । ବାଙ୍କନିଧି ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ 'ଲଛମନିଆ', ରାଜକିଶୋର ରାୟଙ୍କ 'ଦଶହରା ଭେଟି', 'କଳିଙ୍ଗ ଶିଳ୍ପୀ' ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟଭୁକ୍ତ । ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟଭୁକ୍ତ ଅଖିଳମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ 'ପକ୍ଷାଘାତ' ଗଳ୍ପରେ କେଉଁଠି ଇନ୍ଦିରାର ଚନ୍ଦ୍ର-ବିଧୂରତା ଗଳ୍ପଟିକୁ ମନ୍ଦକ୍ରାନ୍ତା କରି ତୋଳେ ତ କେଉଁଠି ଇନ୍ଦିରାର ସବୁ ସ୍ୱପ୍ନର ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମର ଝିଆଲରେ ଅଚିରେ ଭାଙ୍ଗିରୁଜି ଯାଏ । ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିବାଦୀ ସ୍ୱପ୍ନ ସଂଭାବନା ଓ ସୁଖ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ନିରାଜନା ମଧ୍ୟରେ ଜୀବନର ଲାସ୍ୟମୟୀ ଧାରା ସର୍ବଶେଷରେ ନିଷ୍ଠୁର ବାସ୍ତବତା ନିକଟରେ ସ୍ତିମିତ ହେବାର ଲଗ୍ନ ଏ ଜୀବନକୁ ଯେଉଁ ବିରୋଧାଭାଷର ସମ୍ମୁଖୀନ କରାଏ, ତାହା ହିଁ ଗଳ୍ପଟିର ସାର୍ଥକତା ପାଇଁ ଦାୟୀ ରହେ । ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କର 'ପୌଷର ଗୋଟିଏ ରାତ୍ରି' ଗଳ୍ପରେ ସ୍ୱପ୍ନ ଏବଂ ବାସ୍ତବତାର ମଝିରେ ଗଳ୍ପଟି ଅପୂର୍ବ ଦୋଳନ ସୃଷ୍ଟି କରି ଚାଲୁ ଚାଲୁ ତହିଁରେ ଯେଉଁ ଆର୍ଥନୀତିକ ସଂପର୍କକୁ ଯୋଡ଼ି ଦିଆଯାଏ, ତାହା ସୁକାନ୍ତକୁ ନୀହାରିକାର ସୁନାର ଦୁଲ୍ ଦୁଇଟିକୁ ହାସଲ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରେ । ସୁକାନ୍ତର ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଆଗମନ ଓ ଝଡ଼ପରି ପ୍ରତ୍ୟାଗମନ ଭିତରେ ଗଳ୍ପଟି ଯେଉଁ ନାଟକୀୟ ମୋଡ଼ ନିଏ, ପରିଣତିରେ ନିହାରିକାର ଆବେଗପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ତାକୁ ଆହୁରି ଦ୍ୱିଗୁଣିତ କରିଦେଇଥାଏ । ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ 'ରବିବାସରୀୟ ସଂଗୀତ', 'ବାବା ଚକ୍ରଧାରୀ ବୃତ୍ତାନ୍ତ' ଗଳ୍ପ ଏହି ଧରଣର । ଗଳ୍ପରେ ନାଟକୀୟ ଉତ୍କଣ୍ଠା ସୃଷ୍ଟିର ତୃତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ 'ସମାପ୍ତି ପରେ ବି' ସବୁକିଛି ଘଟିଗଲା ପରେ ବି କିଛି ସମାଧାନ ହୁଏ ନାହିଁ । ଗଳ୍ପର ଶେଷରେ ଯେଉଁ ଉତ୍ତର ମିଳେ ତା' ଯେମିତି ସହସ୍ର ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀ ।

କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ ଚରିତ୍ର ଅଭିମୁଖୀ ସଂଳାପରେ ଏହି ନାଟକୀୟତା ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଉଠେ । ଅଖିଳ ମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ 'ସୁକାନ୍ତ ମହାନ୍ତି' ଗଳ୍ପରେ ସଂଳାପ ଏହିପରି- "କିନ୍ତୁ ନିର୍ବୋଧ ମିଷ୍ଟର ଓ ମିସେସ୍ ଦାସ । ତମେ କ'ଣ ଜାଣ-ଇନ୍‌ସ୍ୟୁରାନ୍‌ସ କଂପାନୀର ଡାଇରେକ୍ଟରମାନେ ତମ ଜୀବନର ଦାୟିତ୍ୱ ଆଦୌ ଗ୍ରହଣ କରି ନାହାନ୍ତି ? ତମେ କ'ଣ ଜାଣ ତମର ପ୍ରଥମ କ୍ୱାର୍ଟର୍ଲି ପ୍ରିମିୟମ୍‌କୁ ତିଳେ ତିଳେ ଆତ୍ମସାତ୍ କରି ବିଗତ ଗୋଟାଏ ସପ୍ତାହ ଧରି ବଂଚି ଆସିଛି ଏଇ ସ୍ୱିଣ୍ଡଲର ସୁକାନ୍ତ ମହାନ୍ତି- ହାଃ ହାଃ ହାଃ ।" ପୁଣି ଅଖିଳ ମୋହନ 'ଗ୍ରୀନ୍‌ରୁମ୍' ଗଳ୍ପରେ ନିଦ୍ରା ମୁଖରେ ଜବାବ୍ ଦେଇଛନ୍ତି- "ଭ୍ରୁ ଦୁଇଟାତ ଆଖିର ସହକାରୀ ଅଳଙ୍କାର କେବଳ-ମୋର ଆଜି କ'ଣ ଇଚ୍ଛା ହଉଛି ଜାଣ ସଜନ୍ ଆଜି ରାତିର ଅଭିନୟ ପାଇଁ ଯଦି ତମଠାରୁ ତମର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଖି ଦୁଇଟା ମୁଁ ଧାର ନେଇ ପାରନ୍ତି ।"

ଅଖିଳମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ ଏହି ନାଟକୀୟତା ଭାଷା, ସଂଳାପ, ରୂପକଳ୍ପ, ଉତ୍କଣ୍ଠା, ବିସ୍ମୟ, ଆକସ୍ମିକତା, ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଓ ଚାରିତ୍ରିକ ରହସ୍ୟମୟତାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦିଆଯାଇ ଅଙ୍କନ କରିପାରିଛନ୍ତି । ଫଳରେ ତାଙ୍କ ରଚିତ ଗଳ୍ପ ପାଠକର ଅନୁଭୂତିକୁ ଏକ ବିଚିତ୍ର ନାଟକୀୟତା ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ ଏବଂ ଏହା ହିଁ ହୋଇଥାଏ ଗଳ୍ପର ନାଟକୀୟତା ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ :

୧. ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ବୃନ୍ଦାବନ; ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ପରିଚୟ; (୧୯୭୫) ଗ୍ରନ୍ଥ ମନ୍ଦିର, କଟକ

୨. ଦାସ (ଡ) କୁଞ୍ଜବିହାରୀ; (ସଂ) ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଭୂମି ଓ ଭୂମିକା; (୧୯୭୨) ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ

୩. ପଟ୍ଟନାୟକ, ବିଭୂତି; ସାଂପ୍ରତିକ ସାହିତ୍ୟ; (୧୯୫୯); ଫ୍ରେଣ୍ଡସ୍ ପବ୍ଲିଶର୍ସ, ବିନୋଦ ବିହାରୀ, କଟକ

୪. ପଟ୍ଟନାୟକ, ଅଖିଳ ମୋହନ; ଝଡ଼ର ଇଗଲ ଧରଣୀର କୃଷ୍ଣସାର (୧୯୭୯); ଓଡ଼ିଶା ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର
ନଦୀର ନାମ ଗଣତନ୍ତ୍ର (୧୯୮୪); ମିଲଜ୍ ବୁକ୍‌ସ, ଭୁବନେଶ୍ୱର ଓ ଅନ୍ଧଗଳି (୧୯୯୪); ଅଗ୍ରଦୂତ, ବାଙ୍କା ବଜାର, କଟକ
ଅଖିଳାୟନ, ଅଖିଳମୋହନ ଫାଉଣ୍ଡେସନ (୧୯୯୮), ଭୁବନେଶ୍ୱର

୫. ମହାନ୍ତି (ଡ) ଦେବେନ୍ଦ୍ର; ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଗତି ଓ ପ୍ରବୃତ୍ତି; (୧୯୭୫); ଫ୍ରେଣ୍ଡସ୍ ପବ୍ଲିଶର୍ସ, ବିନୋଦ ବିହାରୀ, କଟକ

୬. ସାମଲ (ପ୍ର) ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ; ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପ ଗତି ଓ ପ୍ରକୃତି; ସାଥୀ ମହଲ, ବିନୋଦ ବିହାରୀ, କଟକ
ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପର ଇତିହାସ (ପ୍ରଥମ ଭାଗ), ବୁକ୍‌ସ ଏଣ୍ଡ ବୁକ୍‌ସ, କଟକ ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ-୧୯୯୦
ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପର ଇତିହାସ (ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗ), ବୁକ୍‌ସ ଏଣ୍ଡ ବୁକ୍‌ସ, କଟକ , ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ-୧୯୯୨
କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ ସ୍ରଷ୍ଟା ମାନସ, ବୁକ୍‌ସ୍ ଏଣ୍ଡ ବୁକ୍‌ସ,କଟକ, ୧୯୭୮

❖ ❖ ❖